

Zeven punten voor het onderhoud van het Belvédèreduin (Scheveningse Bosjes):

Inleiding

Het Belvédèreduin is een jong duin, ten tijde van de Romeinen bestond het nog niet. De verstuiwing die, mede onder invloed van de mens, van de Late Middeleeuwen tot in de 19e/ 20e eeuw, plaats vond, was in tal van opzichten desastreus. Het beeld van een weinig of niet begroeid duin waarvan bij elke heftige wind het zand werd opgenomen en verplaatst is nog op het Panorama van Mesdag te zien. Met het bewegende zand was weinig te beginnen, het vormde een bedreiging voor huizen en wegen en maakte landbouw onmogelijk. Het zand moest worden gedresseerd, vastgelegd, dat wil zeggen beplant. Pioniers als Staring bedachten daar plannen voor, hadden succes en vonden navolging langs de hele Nederlandse kust.

Het uiterlijk van het Belvédèreduin wordt van “origine” (eind 19e begin 20e eeuw), voor wat de bomen betreft, beheerst door Eiken (Zomereik, *Quercus robur L.*) en Dennen (de Corsicaan, *Pinus nigra* subsp. *laricio*). Daarnaast werden vermoedelijk ook Populieren (Canada-populier, *Populus canadensis Moench*) aangeplant. Verder kreeg een typische binnenduin-flora de gelegenheid zicht te ontwikkelen (Meidoorn, Vlier, Prunus, Liguster, Camperfoelie etc.; maar geen Kardinaalsmuts!). De Dennen zijn prachtig en voor het merendeel gezond en sterk, de Eiken zijn voor een belangrijk deel oud en eerbiedwaardig met een stoof-gestalte die mogelijk wijst op afkappen in het verleden. Vrijwel nergens in het Haagse/Scheveningse gebied vind je zulke mooie indrukwekkende oude Eiken. Het Belvédèreduin verschilt door zijn oorspronkelijke Den/Eik-beplanting duidelijk van de rest van de Scheveningse Bosjes, het is door zijn schitterende oude Eiken een uniek gebied.

Behalve Den, Eik en Populier komen de volgende bomen voor:

- Esdoorn, vooral drie soorten: de Noorse (*Acer platanoides L.*), de Gewone (*Acer pseudoplatanus L.*) en de Spaanse (*Acer campestre L.*); bovendien staat er één exemplaar van de Veder-esdoorn (*Acer negundo L.*) aan de rand van de vlakte op het duin. Terzijde: neem je pet af voor Lineus (L)!!!
- Iep
- Linde, enkele exemplaren
- Grauwe Abeel, (*Populus canescens Sm.*)
- één Witte Abeel (*Populus alba L.*), een mini exemplartaartje
- Es, één of twee exemplaren
- Paardekastanje, één exemplaar
- Hulst
- Taxus
- Robinia (pseudoacacia), twee exemplaren
- Beuk, een of twee

De dominante bomen zijn dus Den, Eik, Esdoorn en Canada-populier. In veel mindere mate zijn plaatselijk Iep, Grauwe Abeel en Linde beeldbepalend.

Aan heesters en struiken vinden we onder meer:

- Prunus (diverse soorten)
- Meidoorn
- Roos (Hondsroos en Duinroos)
- Kamperfoelie

- Vlier
- Klimop
- Braam (*Rubus fruticosus* L.)
- Sneeuwbes
- Liguster

Bij de kruiden is de Brandnetel (*Urtica dioica*), met mannelijke en vrouwelijke planten, opvallend.

Probleemstelling

Bekijken we --vooral gericht op bomen en struiken-- de begroeiing van het Belvédèreduin als geheel, en vragen we ons af gaat het goed met ons erfgoed?, hoe ziet het er over tien jaar uit?, moeten we misschien wat bijsturen?, dan komen we tot de volgende conclusie:. Afgezien van het onderhoud aan voorzieningen (bankjes, paden etc), zouden een zevental groene zaken moeten worden aangepakt: ik richt me hierbij vooral op bomen en struiken, van de kruiden weet ik te weinig.

Project 1: Het aanpakken van de Esdoornplag

De Gewone Esdoorn breidt zich uit als een gek, elk jaar komen er duizenden nieuwe zaailingen bij. In iets mindere mate doet de Noorse dat ook. De Spaanse (meestal een grote struik) veroorzaakt geen problemen en dient eerder beschermd te worden.

Als men het asfalt-paadje dat van de Belvédèreweg (tegenover huis nr 7) naar de top loopt volgt, dan ziet men b.v. direct voorbij het hekje aan weerskanten tientallen betrekkelijk jonge esdoorns staan, aanvankelijk stonden daar een paar Dennen en Eiken. Kiest men vlak voor het genoemde hekje het pad naar links dan komt men honderden Esdoortjes tegen. Een dergelijk beeld vindt men vrijwel over het hele duin. Vooral in de winter is deze Esdoorn-opslag zeer opvallend.

Wat is de toekomst?:

1. Deze Esdoorns zullen hoger en hoger en dikker en dikker worden, op een gegeven moment torenen ze boven vrijwel alles uit en frustreren tal van andere bomen en struiken.
2. Elk jaar zullen er honderden of duizenden nieuwe uitlopers bij komen; bij het volwassen worden van de nieuwe boompjes volgt de jaarlijkse toename van het aantal zaailingen een meetkundige reeks: help!
3. De Esdoorn-zaailing groeit ook goed in de schaduw (Eiken, Meidoorn b.v. gaan daar dood): niets houdt de Esdoorn tegen.

Wat is er aan te doen?:

1. Men zou om te beginnen kunnen besluiten om een flink aantal grote volwassen zaadproducerende hoge dikke bomen te verwijderen (kappen en afvoeren). De Esdoorn is tweehuizig, het liquideren van vooral vrouwelijke bomen verdient daarom de voorkeur.
2. Men zou kunnen besluiten om in een belangrijk deel van het gebied de Esdoorn-opslag en jonge boompjes helemaal te verwijderen. Hoe doe je dat? De hele nieuwe uitlopers kunnen met de hand worden uitgetrokken, en dat moet jaarlijks of elke twee of drie jaar gebeuren. De wat oudere stammetjes zal men moeten afzagen; maar daarmee is men er nog niet, ze lopen vrijwel zeker weer uit. In plaats van zagen kan men wellicht met een cutter (draaiende schijf) of een zware snoeischaar de wat dikkere Esdoorns vlak onder de grond afsnijden en het resterende deel daarna onderspitten zodat ze door gebrek aan licht niet uit kunnen lopen. Een goede oplossing zal je in een proefveld moeten uit testen.

Project 2: Het bevrijden van de waardevolle verdrukten

Men zou een lijstje kunnen maken van bomen, struiken en andere planten (over deze laatste groep kan ik me geen oordeel permitteren) die een zekere bescherming behoeven én een lijstje van planten die men wel kwijt wil. Laten we een poging wagen:

1. Te beschermen: Eik, Den, Spaanse Aak (*Acer campestre L.*); Meidoorn, Vlier, Roos, Prunus
2. In te tomen: Esdoorn (Gewone en Noorse), Braam, Brandnetel, Sneeuwbes, Hulst, Taxus, (Prunus), Klimop

Ad 1.

Eik en Den spreken voor zich: het zijn de speciale sieraden van dit duin. Je ziet soms een Eik zo door de Esdoorn ingesloten dat je hem zou willen bevrijden. Ook de Den kan bijna tot zijn kruin in de begroeiing verdwijnen. Soms zitten ze ook elkaar wat dwars; dan zou ik voor de Eik kiezen.

De Spaanse Esdoorn heet niet 'Spaans' omdat hij uit Spanje komt, hij wordt zo genoemd omdat het de enige Esdoorn is die in Spanje wordt aangetroffen. Het is hier bij ons een aardige autochtoon, hij heet niet voor niets Veldesdoorn (*campestre*). Hij brengt het meestal niet verder dan een grote struik, zelden wordt het een (meestal meerstammige) boom. Soms raakt hij in de verdrukking van de andere Esdoorns; geef in dat geval hem de voorkeur.

De Meidoorn wordt werkelijk bedreigt door de wildgroei van Esdoorn en soms van Braam en Sneeuwbes. Geef hem de ruimte, hij hoort hier thuis en er zijn al veel van die prachtige bloeiende struiken verloren gegaan. Vergeet ook niet dat vogels plezier hebben in de vruchten.

Het zelfde geldt voor de Vlier: typische autochtoon, prachtige bloei en geliefde vruchten, maar ernstig verdrukt.

De roos is niet zo zeer in de verdrukking, maar past zo goed in deze flora en levert een prachtig beeld door bloei en bottels.

Prunus, er staan diverse soorten waaronder Sleedoorn en Mirambel (kerspruim) en nog vele anderen (ook uit tuinen ontsnapte cultivars), zou ik ook bevorderen, ze voegen iets toe aan de variatie in het landschap én wederom de vogels zijn er dol op.

Ad 2.

Over de Esdoornplaag hebben we het al gehad. Braam, Brandnetel, Klimop en Sneeuwbes hebben ook de neiging om om zich heen te grijpen en mogen van mij best een toontje lager zingen omdat ze andere planten het leven zuur maken of ze verdringen (b.v. de Meidoorn). De klimpartijen van de Klimop, die bomen helemaal kan inpakken en overwoekeren, moeten vroegtijdig worden afgebroken; hoe langer je er mee wacht, hoe moeilijker het wordt, en wie wil nu een Den die op een groen spook lijkt. Bovendien kan de klimop de bodem in een bepaald gebied helemaal in bezit nemen, zodat het weghalen van de opgroei tegen de bomen niet voldoende is: ook de grondklimop moet dan worden weg gehaald. Braam, Brandnetel en Klimop hebben alle drie een uitgebreid stelsel van wortelstokken onder de grond, waardoor ze moeilijk in te tomen zijn; bij de sneeuwbes gaat dat makkelijker. Sneeuwbes en Braam hebben best iets aardigs in bloei en vrucht, maar ze weten vaak niet van ophouden, zoals overigens tal van planten. Hulst en Taxus kunnen ook dominant opgroeien en zich verspreiden. En zelf de Prunus geeft plaatselijk de andere struiken weinig tot geen kans, drukt ze weg.

Project 3: Het open houden van vlaktes en uitzicht

Braam en Brandnetel gedijen goed op stikstofrijke (voedselrijke) grond waar wat licht komt. Hierdoor hebben ze soms de neiging om een voormalige open vlakte te gaan beheersen. Een zekere variatie in het landschap is voor plant en dier niet onbelangrijk. Het zou jammer zijn als we vooral de kleinere vlaktes door dichtgroeiende zouden verliezen. Wie met een open oog over het duin loopt, kan wel een paar punten aanwijzen waar we een open plek dreigen te verliezen of waar die al (vrijwel) verloren is gegaan door acties van Braam, Brandnetel, Sneeuwbes en niet te vergeten Esdoorn.

Vooraf door de Esdoorn dreigen allerlei doorkijkjes en uitzichtpunten te verdwijnen: men wandelt dan langs een gesloten groene muur terwijl een prachtig vergezicht --b.v. over de waterpartij-- verloren ging. Dat is heel jammer én door niet in te grijpen bevorder je niets.

Project 4: Het kappen van dode of zieke (miezerige) bomen

Bij een jaarlijkse rondgang zou je aan aantal dode en zieke bomen aan kunnen kruisen en vervolgens kappen. Let wel, een scheve boom is geen zieke boom.

Bomen worden niet voor niets ziek en zieke bomen zijn kwetsbaar. Als ik het goed heb kunnen in het hout en vooral onder de schors schimmels en insecten gedijen die een bedreiging voor andere bomen kunnen vormen; maar, ik weet hier weinig van. Hoe dan ook, men zal de dode en zieke individuen goed in de gaten moeten houden, en meestal kappen en afvoeren.

Project 5: Het jaarlijks nalopen van de Iepen

Gezien de iepziekte zou men eigenlijk al de bestaande Iepen --in letterlijke zin, dus een heel werk-- in kaart moeten brengen en ze jaarlijks controleren en het dode hout afvoeren.

Project 6: Nieuwe aanplant.

Het aanplanten van bijvoorbeeld een vijftig Dennen en een vijftig Eiken, zou goed zijn voor het in stand houden van dit erfgoed. Er is in de loop der tijd langs natuurlijke weg heel wat verloren gegaan.

Bovendien moet hier terzijde worden opgemerkt dat de gemeente volgens een onbegrijpelijk, vrijwel niets bevorderend plan binnenkort een honderdtal Dennen wil kappen. Volgens bovenstaand actiepunt 4 zou de kap van hoogstens een tien Dennen meer dan voldoende zijn.

Project 7: Het bevorderen van een gevarieerde fauna

De meest opvallende voorkomende grotere beesten zijn: Eekhoorn, Vleermuis, Veldmuis, Mol, Zwerfvos, Padden en Buizerd (die op het duin lijkt te broeden, maar ik kan het nest niet vinden) en tenslotte tal van andere vogels, b.v. tijdens de trek zeker een vijf soorten mezen. Wat op het ogenblik lijkt te ontbreken is de Bosuil, dat is jammer. Ik wist vroeger een boom (een Den) waar ze overdag hoog op een tak naast elkaar zaten te slapen; af en toe knipperend met hun ogen. Ik zie ze niet meer en veel belangrijker, ik hoor ze 's nachts ook niet meer veelvuldig; maar helaas mijn gehoor is achteruit gegaan en dat kan een deze een factor van betekenis zijn. De Buizerd, Eksters en Vlaamsegaaien bevorderen de muizen- en vogelstand allerminst. Met name de Ekster vormt een plaag en de Buizerd kan met zijn jongen een heel gebied leeg vreten; ook Eekhoorns pakt hij graag.

Ik zou de Eekhoorn, die nu geniet van onze Dennen, een plezier willen doen door het aanplanten van enkele Hazelaars. De Bosuil zou ik willen lokken door, door een groep vogelaars, uilenkasten te laten plaatsen. De Ekster zou ik wel willen decimeren, maar dat mag denkkelijk niet. Tal van andere vogels zou ik willen lokken door het planten van een drietal Lijsterbesstruiken; dat zou de aanblik van het landschap ook zeker geen kwaad doen.

Slotwoord

In het bovenstaande worden een aantal projecten beschreven die wellicht in het kader van "Een Miljoen voor Groen" gestalte zouden kunnen krijgen. Project 1 is denk ik het meest kostbare en vraagt om veel kennis van zaken; maar het is urgent. Overigens zijn al de beschreven werken mij lief.

Maarten Fischer

29-08-2010 / 19-09-2010 / 30-10-2010 bijgesteld
